

CÂTEVA ASPECTE ALE REPETIȚIEI GRAMATICALE

Iulia Mihaela TĂMAȘ*

A Few Features of Grammatical Repetition

Abstract: This article aims at defining the shapes in which repetition occurs within discourse. Applying criteria such as linguistic creation, the distance between terms, the fixity of a repetitive structure, the intentionality or the role of the speaker during a verbal interaction, repetition undergoes a variety of shapes and classifications, some of which regarding the grammatical nature of the resumed term, others related to the type of grammatical structure or of the repetitive subordinate.

Taking into account the *linguistic creation*, repetitions can be identical or altered. If we apply the criterion of *the distance between terms*, they can be immediate or remote, whereas if considered in terms of *the repetitive structure*, some of them can be free (created on the spot, through sheer repetition), others are fixed at a structural level, whereas others are fixed at both structural and lexical levels. *Repetitive structures* occur in the form of a structural pattern, updated with different lexical elements, namely *complete repetitive structures* and *incomplete repetitive structures*.

Keywords: *repetition, resumption, syntactic figure, repetitive structure, verbal interaction.*

0. În rândurile care urmează ne propunem să urmărim aspectele pe care le ia repetiția în discurs, mai precis, ocurențele acesteia în limba română standard, cu unele exemple din limba română veche și din discursul oral dialectal. Aplicând criteriile precum realizarea lingvistică, distanța dintre termeni, fixitatea structurii repetitive, intenționalitatea sau rolul vorbitorului în cursul interacțiunii verbale, repetiția cunoaște diverse ocurențe și clasificări, unele având în vedere natura gramaticală a termenului reluat, altele tipul structurii gramaticale sau al subordonatei repetitive.

1. Definiție și clasificări

Repetiția constă în „reluarea o dată sau de mai multe ori a unui component al discursului (sunet, cuvânt, sintagmă, propoziție, enunț)” și se manifestă la nivel *lexical* (*din ce în ce*), *gramatical* (*Copiii sunt copii*), *semantic* (*N-am găsit pe nimeni, dar pe nimeni*) și *pragmatic-discursiv* (*De văzut, am văzut destule*) (GLR, II, 2005: 753).

* prof. dr., Seminarul Teologic Ortodox "Sf. Iosif Mărturisitorul", str. Progresului, nr. 43, Baia Mare, lector asociat, Facultatea de Litere, Baia Mare (tamasiulia70@yahoo.com).

În cadrul interacțiunii verbale, respectiv al conversației spontane sunt repetiții involuntare (ezitări) sau inconștiente (ticuri verbale), dar și repetiții intenționate pentru a spori coeziunea textului sau a realiza mișcări argumentative sau strategii conversaționale (GLR, II, 2005: 753).

Conform DSL (2005: 437) repetiția este o „figură sintactică (de construcție) care constă în reluarea de două sau mai multe ori a aceluiași sunet, radical, cuvânt ori grup de cuvinte”. Deosebindu-se greu, uneori, de paralelismul sintactic, și apărând în diverse variante, criteriul reluării propriu-zise sau al repetării tiparului sintactic, este definitoriu pentru repetiție. Aplicând ca și criteriu nivelul lingvistic la care se manifestă, repetiția poate fi *fonetică*¹, *lexicală* și *gramaticală*. Repetiția se confundă cu *tautologia*, în sensul că, în cazul celei din urmă, termenii care se repetă se desfășoară prin funcții sintactice diferite: de exemplu, subiectul se reia în funcția de nume predicativ: *legea-i lege și gata* (cf. Irimia, 1999: 113).

Du Marsais (1981: 208) integrează repetiția în categoria figurilor de cuvinte deoarece cuvintele își păstrează semnificația lor proprie. Autorul definește, de exemplu, *climaxul* ca o formă de repetiție, în care prin repetiția cuvântului se trece de la o idee la alta:

(1) *aux discors il ajoutait les prières, aux prières les sommissions, aux sommissions, les promesses* etc. (ibidem).

Există și un tip de *repetiție eliptică* care constă într-un grup de cuvinte sau propoziții care se repetă și din care sunt eliminate unul sau mai multe elemente. Acest tip de repetiție este frecvent în discursul oral, cum reiese și din următorul exemplu de text dialectal:

(2) *Ierau [duhuri necurate], dară că ierau [duhuri necurate]. Ierau [duhuri necurate]și să făc(e)Ș [în toate felurile]... [în]câtie [feluri] să făc(e)Ș... să făc(e)Ș porc din om, din om să făc(e)Ș, pă la zâlie mari, să făc(e)Ș porc*² (Farcaș, 2011: 39).

Criteriile de clasificare a repetiției sunt diverse: realizarea lingvistică, distanța dintre termenii repetiției, fixitatea structurii repetitive, intenționalitatea, rolul vorbitorului în cursul interacțiunii verbale (locutor sau alocutor) (GLR, 2005: 753)³.

¹ Repetiția *fonetică* se realizează la nivel sonor, specifice fiindu-i figurile de sunet, ca aliterația, asonanța sau rima (ca figură sonoră); Repetiția *lexicală* poate avea forme mai puțin organizate din punct de vedere al dispunerii în text, dar și forme simetrice, condiționate pozițional; primele sunt specifice prozei, respectiv limbii vorbite, prozei artistice, dar și poeziei, în timp ce a doua categorie, cea a formelor simetrice apare, cu precădere, în poezie și proza poetică (DSL, 2005: 437).

² În acest articol am subliniat repetițiile, iar acolo unde am considerat necesară evidențierea lor, le-am marcat prin litere îngroșate (bold).

³ *Figură a insistenței sau amplificării*, repetiția este considerată de stilistică drept figură sintactică sau de construcție (s.n.-T.I.) (Corniță, 1995: 163). *După formă*, repetițiile sunt imediate și la distanță, iar *după poziție* sunt plasate la început de propoziție (*anaforă*), la sfârșit (*epiforă*) sau ca reluare a ultimei părți din vers sau propoziție în prima parte a

Din punctul de vedere al *realizării lingvistice*, repetițiile pot fi identice sau modificate. Repetițiile identice pot conține substantive, adjective (*o fată isteată-isteată*⁴), pronume, numerale, verbe, adverbe. Repetițiile modificate pot conține o altă formă gramaticală a primului termen (*floarea florilor*), o formă derivată a acesteia (*se întoarce, se răstoarse*) sau o formă corectată a lui (*înveț învățați ceva?*) (GLR,II, 2005: 753).

Din punctul de vedere al *distanței dintre termeni*, repetițiile sunt a) imediate (*repede-repede*), b) la distanță (*Merse cât merse Harap-Alb*).

Din punctul de vedere al *structurii repetitive*, repetițiile pot fi a) libere, create ad-hoc prin simpla repetare (*harnică-harnică*), b) fixate la nivel structural (*Bătrânii sunt bătrâni!*), c) fixate la nivel structural, cât și la nivel lexical: *vrând-nevrând, leu-paraleu, jumate-jumate* (cf. GLR, II, 2005: 754).

2. Repetiția gramaticală

Repetiția gramaticală are diverse aspecte, în funcție de natura gramaticală a cuvântului repetat care poate fi: substantiv, adjectiv, pronume, verb, adverb, interjecție, numeral și conjuncție, prepoziție, parte de propoziție și chiar o propoziție.

Iorgu Iordan (1975: 232) clasifică repetițiile în *repetiții totale* (*propriu-zise*) când elementul lingvistic respectiv este spus de două sau de mai multe ori în același fel, fără modificări în privința formei, respectiv *repetiții parțiale și semantice*, când a doua oară cuvântul sau sintagma apare sub alt aspect morfologic sau este înlocuit printr-un sinonim.

În cele ce urmează, dăm exemple de astfel de repetiții construite după modelul lui I. Iordan:

(3) *Zilnic văd cârduri cârduri de păsări călătoare* (repetiția substantivului)

Repetiția substantivului cu alt aspect morfologic: N sg. urmat de G pl.: *floarea florilor, zâna zânelor*.

Expresiile *cruci și răscruci, ordine și paraordine; leagă și dezleagă*, sunt considerate cazuri de *repetiție indirectă*.

Când repetarea se face sub forma unui sinonim *repetiția* este *semantică*:

(4) *Nu pot sosi ei la gară toți odată!*

(5) *Am cunoscut o fată isteată isteată* (repetiția adjectivului este echivalentă cu un superlativ absolut).

următoarelor (*anadiploză*). Din punct de vedere al *conținutului*, repetiția este simplă, în *anastrofă* (constă în inversarea ordinii statornicite a cuvintelor în frază), *antanaclază* (joc al polisemiei și omonimiei), *chiasm* (antimetabolă, antimetateză) – (antiteză formală în care cuvintele primei părți sunt reluate simetric în ordine inversă în cea de-a doua parte) și în *refren* (repetarea unui vers sau a mai multora (Corniță, 1995: 163).

⁴ Exemplele le-am construit, după modelul celor oferite de GLR, II, (2005: 753).

Repetiția în vorbirea populară a adjectivului cu formula *și iar*:

(6) *Și-am zis verde și iar verde*; enunț în care *verde* este epitet al substantivului *frunză*: iar versul este eliptic și, în același timp, repetitiv: *Și-am zis [o dată] (foaie) verde și [zic] iar verde*. (Iordan, 1975: 234).

Repetiția pronumelui conține elemente de legătură, iar multe dintre repetiții s-au gramaticalizat: *din ce în ce*; *cine și cine*; *câte și mai câte*; *vai de noi și de noi* (Iordan, 1975: 236)

Repetiția verbului, în funcție de natura predicativă sau nepredicativă a acestuia coincide sau nu cu repetarea unor propoziții. Juxtapunerea și exprimarea paratactică facilitează repetiția propozițiilor:

(7) *Ce-o fi, o fi; Ce-a ieși, a ieși*.

(8) *Deci fiind tu întunérec, cum nu te voiu urî, și fiind el lumină, cum nu-l voiu îndrăgi?* (Ciorrea, 2018: 171).

(9) *În anu 1942 au fost mari Războiu, au fost concentrați oameni până la 48 de ani și au fost mare foamete* (Farcaș, 2008: 43)⁵.

Repetiția în blesteme cu verbul negat:

(10) *Nu i-ar mai ajuta (Dumnezeu), să-i ajute!* (Iordan, 1975: 238)

Repetarea adverbului:

(11) *L-am rugat să învețe, el nu și nu* (acesta este și un exemplu de elipsă deoarece fraza completă este *el nu învață și nu învață*).

(12) *Ai făcut tu asta? Nu-nu!* (Irimia, 1999: 112).

Repetarea adverbelor *prea*, *gata*, *mai* exprimă intensificarea:

(13) *Era mai mai să cadă*.

Repetiția interjecției:

(14) *Măi, măi, măi! Aceștia-s curat sărăcie trimeasă de la Dumnezeu* (Creangă, în Iordan, 1975: 243).

Repetiția numeralului:

(15) *N-am eu multe rochii, dar câte am sunt una și una*.

Repetiția conjuncțiilor *sau*, *ori*, *fie*:

(16) *Trebuie să fii mai hotărâtă: ori ori*.

Repetiția subiectului în vorbirea populară, deși formula s-a gramaticalizat: după predicatul așezat la începutul propoziției, este pus subiectul exprimat prin pronume personal de persoana a III-a și apoi substantiv propriu sau comun, sau alt cuvânt cu funcție substantivală:

(17) *Lasă că vine ea fata la tine, ai să vezi cum te descurci*.

În limbajul popular, locuțiuni alcătuite prin repetarea termenului de bază se caracterizează printr-o organizare ritmică cu funcție expresivă:

(18) *din vreme-n vreme, din loc în loc, din ce în ce, din când în când*.

Locuțiunile au capacitatea de a exprima sau sugera atitudinea sau aprecierile subiectului vorbitor:

⁵ În textele populare maramureșene se regăsesc multe exemple de construcții paratactice. Cf. Farcaș 2008. Vezi și Farcaș 2011.

(19) *nici prea prea, nici foarte foarte; care mai de care; câte și mai câte, cine știe ce.*

Repetiția prepoziției este frecventă în limba română. Una dintre condițiile gramaticale care impun repetarea prepoziției este exprimarea raportului de coordonare prin anumite conjuncții sau locuțiuni conjuncționale (*ci, ca și, precum și*), dar și prin elemente corelative sau perechi (*și...și, nici...nici, fie...fie, ori...ori, sau...sau, atât...cât și, nu numai...ci și*) (Avram, 1987: 180):

(20) *Nu mă tem de profesor, ci de notă.*⁶

(21) *Va fi apreciată atât de public, cât și de specialiști.*

(22) *Va fi vizionat și de tineri, și de bătrâni.*

Repetarea prepoziției se impune acolo unde părțile de propoziție sunt exprimate prin alte părți de propoziție decât substantive, de exemplu, pronume sau adverbe:

(23) *Mi-e dor de el și de ea (nu de el și ea).*

și acolo unde sunt intercalate părți de propoziții, respectiv adverbe între elementul coordonator și partea de propoziție coordonată:

(24) *Mi-e dor de Mihai și **mai ales** de Ioana.* (cf. Avram, 1987: 180).

Repetarea prepoziției e obligatorie când prin conjuncțiile *sau* și *ori* se realizează o coordonare disjunctivă propriu-zisă, respectiv atunci când termenii coordonați sunt noțiuni considerate ca unele care se exclud:

(25) *Ai cercei de aur **sau** de argint?*

Opțiunea pentru repetarea, respectiv nerepetarea prepoziției poate fi determinată și de o distincție între termenii asociați sau disociați, respectiv între noțiuni care formează o unitate și noțiuni care trebuie considerate separat, în construcțiile în care nu se produc confuzii în privința funcției sintactice:

(26) *bijuterii de aur și argint sau rochii de lână și bumbac vs.*

bijuterii de aur și de argint sau rochii de lână și de bumbac (cf. Avram, 1987: 181).

(27) *Acolo săracii și mișei cei slabi, / carii ca mielul **spre giunghere** / și ca oaia **spre tundere**, / așé ei spre cei ce-i asupriia / nedeșchidzindu-și gura sa / și ca dobitocul ce cu povară și cu giug / să cu suferirea îngreiuie, / volnici, tari și puternici să vor arăta, [...]*

(Ciorrea, 2018: 168)

(28) *Nice paserile în cuibul lor, nice câinii în stratul lor ședzând, le vine hrana la gură, ce paserile cu zburarea și câinii cu îmblarea și cu aduimăcarea hrană își agonisesc* (Ciorrea, 2018: 168)

Construcții coordonate prin joncțiune sau prin juxtapunere sunt fixate cu repetarea prepoziției: ex: *de fapt și de drept, (legat) de mâini și de*

⁶ Exemplele referitoare la subînțelegerea prepoziției sunt construite după modelul lui Avram (1987).

picioare; de bine și de rău; de ici, de colo; de ieri, de alaltăieri; de silă, de milă; de voie, de nevoie. (Avram, 1987: 182).

Limba română actuală manifestă preferința pentru extinderea fenomenului de nerepetare a prepoziției *de*, precum și a altor prepoziții, mai ales în situațiile în care prezența ei este facultativă sau chiar și atunci când prezența sau absența ei presupune nuanțe de sens (Avram, 1987: 181).

Din punct de vedere sintactic, repetiția apare la *subordonatele repetitive* (Vulpe, 2004: 409-413):

(29) subiectivă: *Vine ce vine, [...]*.

(30) predicativă: *Până aici toate-au fost cum au fost, da de-acum [...]*,

(31) completiva directă: *Muma smeului făcu ce făcu și trecu muntele,*

(32) completiva indirectă: *O dau eu cui o dau și tot scap de ea,*

(33) predicativa suplimentară: *Fă-te ce te-i face [...]*

Subordonatele repetitive exprimă indeterminarea, fapt explicabil prin lipsa identității lexicale a subiectelor, predicatelor sau a absenței determinantilor din aceste subordonate care condiționează „circularitatea informației”:

(34) *Amu cum a fi, așa a fi!; Mă Mărie, ce-o fi o fi!; făceai/ dădeai// nu făceai nu dădeai nimic//.*

În comunicarea orală sunt frecvente autocorectările, anacolutul și repetițiile. Rozalia Colciar (2018: 57) remarcă faptul că în acest tip de comunicare repetiția se realizează *monologic*, care constă în reluarea unui/ unor elemente formal(e) în cursul intervenției aceluiași participant la interacțiunea verbală sau *dialogic*, constând în reluarea unui/unor element(e) formal(e) din intervenția alocutorului, devenit la rândul lui locutor.⁷

În comunicarea orală (fie că aceasta se realizează în limba română standard sau în limba română vorbită dialectal), *structurile repetitive* apar sub forma unui tipar structural, actualizat cu diverse elemente lexicale, și anume: *structuri repetitive unitare* și *structuri repetitive neunitare*.

Structurile repetitive unitare, din punct de vedere sintactic și semantic pot fi formate din elemente care se reiau identic sau în formă modificată, în afara acestor elemente putând fi intercalate prepoziții: *cât de cât, din vorbă-n vorbă* sau conjuncții: *vai și vai, când și când*. Unele

⁷ Indiferent dacă se realizează monologic sau dialogic, repetiția îndeplinește, în cadrul interacțiunii verbale, o funcție cognitivă, stilistico-semantică, textuală, conversațională și interacțională. În cadrul interacțiunii verbale, funcția *cognitivă* a repetiției constă în producerea și înțelegerea enunțurilor, funcția *stilistico-semantică* are rolul de a exprima emfaza și insistența, funcția *textuală* constă în asigurarea coeziunii între enunțuri și intervenții succesive, funcția *conversațională* constă în asigurarea progresului conversației, în timp ce funcția *interacțională* este dată de implicarea, acordul sau dezacordul în schimbul comunicativ (cf. Colciar, 2018: 57).

structuri repetitive sunt rezultatul elipsei: *și mai și* (în loc de *și mai și mai*), *vai de mine și de mine* (în loc de *vai de mine și vai de mine*) (GLR, II, 2005: 756).

Structurile repetitive neunitare au la bază acele structuri în care termenii repetiției nu fac parte dintr-o singură unitate sintactică, ci constituie fiecare unități distincte, între care se stabilesc diverse relații. Multe dintre aceste structuri sunt tautologii în care sunt repetate elemente, dar cu funcții sintactice diferite (GLR, II, 2005: 756).

(35) *pă unðte dujòð nĂma urs/ pă unðte dujòð nĂma urși/ urși* (Colciar, 2018: 59).

(36) *O init câne, și [=iar] tăt o dat "te, te, te", să nu iuă cătă ea și [=iar] el tăt o init cătă ea și [=iar, ea] tăt da cu furcoiu.* (Farcaș, 2005: 169).

(37) *MM: Cum sunt frații de cruce aicea.*

LDJ: E prima oară când aud asta. Un fel de surate. În alte zone se cheamă surate.

MM: < Î Cam așa.↑ > cam surate-n alte părți. (CORV: 103).

(38) *SG: După cum a învățat portugheza↑, avea o grămadă de cărți din portugheză de tradus↑ și ca să / ORIce făcea↑ el verifica. Că tata știa CĂteva limbi FOARte bine↑ făcuse și filozofie↓ și istorie↓ și ...[...]* (CORV: 147).

(39) *MM: De eXEMplu↓ în ARgeș↑ există un obicei↑ în care se fac „frați de oală”. (AK) Se fac veri. FĂsă să fie veri↑ da'ei se țin „veri de oală”[...]* (CORV: 102).

3. Concluzii:

a) Repetiția este o figură sintactică (de construcție) care constă în reluarea de două sau mai multe ori a aceluiași sunet, radical, cuvânt ori grup de cuvinte și care se manifestă la nivel lexical, gramatical, semantic și pragmatic-discursiv.

b) Criteriile de clasificare a repetiției sunt: realizarea lingvistică, distanța dintre termenii repetiției, fixitatea structurii repetitive, intenționalitatea, precum și rolul vorbitorului în cursul interacțiunii verbale (locutor sau alocutor).

c) Din punctul de vedere al realizării lingvistice, repetițiile pot fi identice sau modificate. Repetițiile identice pot conține substantive, adjective, pronume, numerale, verbe, adverbe. Repetițiile modificate pot conține o altă formă gramaticală a primului termen sau o formă derivată a acesteia. Aplicând criteriul distanței dintre termenii, repetițiile sunt imediate și la distanță, iar din punctul de vedere al structurii repetitive, repetițiile pot

fi libere (create ad-hoc prin simpla repetare), fixate la nivel structural și fixate atât la nivel structural, cât și la nivel lexical.

d) Repetiția gramaticală cunoaște diverse aspecte, în funcție de natura gramaticală a cuvântului repetat care poate fi: substantiv, adjectiv, pronume, verb, adverb, interjecție, numeral și conjuncție, prepoziție, parte de propoziție și chiar o propoziție. *Subordonatele repetitive* exprimă indeterminarea, fapt explicabil prin lipsa identității lexicale a subiectelor, predicatelor sau a absenței determinanților din aceste subordonate.

e) În comunicarea orală (fie că aceasta se realizează în limba română standard sau în limba română vorbită dialectal), *structurile repetitive* apar sub forma unui tipar structural, actualizat cu diverse elemente lexicale, și anume: *structuri repetitive unitare* (din punct de vedere sintactic și semantic pot fi formate din elemente care se reiau identic sau în formă modificată) și *structuri repetitive neunitare* (în care termenii repetiției nu fac parte dintr-o singură unitate sintactică, ci constituie fiecare unități distincte, între care se stabilesc diverse relații), un astfel de exemplu de structură repetitivă neunitară fiind tautologiile.

Bibliografie:

- Avram, 1987 – Mioara, Avram, *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei, București.
- Ciorrea, 2018 – Marcela, Ciorrea, *Formele verbale nepersonale în Divanul lui Dimitrie Cantemir*, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Editura Aeternitas, Alba Iulia.
- Colciar, 2018 – Rozalia, Colciar, *Dialectologie și pragmatică. Studii de pragmalingvistică a textului dialectal*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.
- Corniță, 1995 – Georgeta, Corniță, *Manual de stilistică*, Editura Umbria, Baia Mare.
- CORV, 2002 – Laurenția, Dascălu Jinga, *Corpus de română vorbită. Eșantioane*, Editura Oscar Print, București.
- DSL, 2005 – Bidu-Vrânceanu, A., Călărașu, C., Ionescu-Ruxăndoiu, L., Mancaș M., Pană Dindelegan, G., (eds), *Dicționar de științe ale limbii*, Editura Nemira, București.
- Du Marsais, 1981 - Du Marsais, *Despre tropi*, Editura Univers, București.
- Farcaș, 2005 – Mircea, Farcaș, „Aspecte privind coordonarea în frază în subdialectul maramureșean”, în *Analele Universității din Oradea, Fascicula Limba și literatura română*, Editura Universității din Oradea, p. 167-175.

- Farcaș, 2008 – Ioan-Mircea, Farcaș, *Graiul și etnografia satului Vad*, Editura Universității de Nord, Baia Mare.
- Farcaș, 2011 – Ioan-Mircea, Farcaș, *Texte dialectale. Maramureș*, Editura Universității de Nord, Baia Mare.
- GLR, 2005 – Gramatica Limbii Române, Editura Academiei Române, București, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”.
- Irimia, 1999 – Dumitru, Irimia, *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iași.
- Iordan, 1975 – Iorgu, Iordan, *Stilistica limbii române*, ediție definitivă, Editura Științifică, București.
- Vulpe, 2004 – Magdalena, Vulpe, *Opera lingvistică (I). Dialectal, Popular, Vorbit*, Editura Clusium, Cluj-Napoca.